

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop. v slučaju pravnika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrenkivana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 500, za četiri leta Din 15000, za pol leta Din 3000; za inozemstvo Din 700 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbornice, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Stev. čekovnega računa 14.900

Položaj v Nemčiji

(Nadaljevanje.)

V sedanjo politično in kulturno okostenelost mora priti predor. Vsak stoji na svojem bregu in skuša življenje uravnati iz tega brega. Toda praksa dokazuje, da životarijo prav za prav na osamljenih otočjih, da ne morejo zajeti nemškega ljudstva kot takega, da sejejo vedno večjo zmedo. Praksa dokazuje, da je bila največja zmeta, da so razna svetovna naziranja, tudi krščanska svoje delovanje izvajale v skladu s kapitalizmom in liberalizmom. Isto pot je hodil tudi marksizem, ko je postal svetovni nazor in ko je svoj svetovni nazor utemeljil v materijalizmu, na katerem temelji istotako tudi kapitalizem. Rezultat tega delovanja — fašizem.

Če pa hočemo rešiti nemški narod, moramo rešiti socialno vprašanje. To pa stoji v bistvu v tem, da se marksizem in krščanstvo spravita. Za to je potrebno dvoje. Mi smo dosedaj odklanjali marksizem v celoti, mesto da bi preiskali, kakor pravi Hohoff, če in kaj je v marksizmu resničnega in dobrega in kaj je napačnega. Ko bi ga preiskovali objektivno, bi ugotovili, da ne nasprotujejo temeljni gospodarski nauki marksizma krščanstvu, da so nasprotno v bistvu pravilni in v skladu s krščanstvom. Torej bi bili v teh točkah lahko edini.

Nasprotno je največji nesmisel, da so ustvarili marksisti iz marksizma kot takega svetovni nazor in da so mu dali za temelj ateizem in materializem. Materializem je vendar oče kapitalizma. Marksizem mora priznati tudi druge svetovne nazore, zlasti krščanstvo, predvsem bi se pa moral odpovedati materializmu. Kajti socializem more zgraditi človeštvo le s pomočjo največjega idealizma, nikoli pa ne s pomočjo materializma.

Mi vemo, da te naloge ne bomo mogli rešiti tekem nekaj let. Saj je več generacij vzgojenih v miselnosti sedaj vladajočih strank. Te pa brez izjeme polagajo večjo važnost na surovo silo, kakor pa na silo duha. Zato je tudi naš narod v veliki večini še nedostopen za globoke duhovne usmeritve. Baš radi tega manjka v narodu pravega revolucionarnega smisla, v katerem edinem bi bila rešitev.

Vprav radi tega se zavedamo, da ne bomo prinesle ne te, ne bodoče volitve odločitve. Ustvarjale bodo le parlamente, ki se bodo pečali s socialnimi reformami, z reformo denarja, zemlje itd. Ta politika pa ne bo pomenila preobrata v smeri socializma, njen uspeh bo

Peter Rozman:

Znamenje

Na Prigrersku, fara St. Vid pri Ptuju, je bila nadvse slovesna blagoslovitev znamenja. Notica »Slovenca« prinaša celo imena odličnih inozemskih oseb, ki so bile prisotne svečanosti in pozneje tudi v minoritskem gostišču. Istega dne so baje pogostili tudi ondotne minoritske viničarje — Prav tako. Saj ubogi viničarji najbrž niti skorjice domačega kruha po svojih bajtah niso imeli. Mnogo bolj kot odlični gostje bodo ti pomnili to blagoslovitev, so se vsaj enkrat po dolgem s čim boljšim nasitili — ako so se sploh. To znamenje bo v njihovem življenju vedno pomenilo kot izreden in vesel dogodek. Vendar pa ob takih prilikah, katerih je precej med nami, ki so pač lep izraz vernosti našega slovenskega ljudstva, imamo še prav posebno misli, katerih pa nič manj kakor v samo čast božjo, vprav v današnjih časih, ne smemo in ne moremo zamolčati.

Za praktične kristjane nikakor ne sme biti dovolj, da uboge ljudi in delavce ob slavnostih križa trenutno le po-

le zaščita kapitalizma. Ta preobrat mora priti iz temelja ven, iz ljudstva samega. Zato moramo naš narod učiti, ga seznanjati z našimi idejami. Naše delovanje naslanjamo le na popolne, kremenite in neustrašne značaje. Ne potrebujemo toliko velike mase, kakor pa resničnih in iskrenih apostolov. Vsak narod mora namreč nositi posledice pogršk svojih prednikov. Tako bo moral delati pokoro tudi naš narod. Izpiti bo moral kelih do dna. Njegovo očiščenje bo šlo skozi hitlerjanstvo, bo moral prenesti še večje usuženje. Toda to trpljenje ne mori, ampak krepi in oživlja. Ko se bo zdelo, da je najbolj na tleh, bodo že vzkliše klince za nov pokret in predkret v smislu oprostivne vseh vezi sedanje skvarjene in pokvarjene družbe. In takrat se bo pokazalo, da smo bili mi mladi iz krščanskega tabora dalekovidni in da je bila naša politika in naša duhovna smer edino pravilna.

Vprašate, če bomo nastopili pri prihodnjih državnozborskih volitvah. Gotovo. Ne zato, da bi priznavali, da je ta način pravilen za reševanje vseh sedanjih in bodočih problemov našega naroda. Naš glavni namen je, da damo s tem priliko svojim somišljenikom, da morejo glasovati po svoji vesti, vrhu tega je potrebno, da nas narod vedno bolj spoznava. Pri predsedniških volitvah, kakor veste, nismo nastopili samostojno, ampak smo glasovali za Thälmanna. To pa radi tega, ker nismo hoteli glasovati za Hitlerja. Smo že takrat spoznali in poudarili, da voli Hitlerja, kdor voli Hindenburga. Pa so nas napadali, češ, da gremo v boj za svobodomiselnost, kakor da ne bi bile druge razne stranke, s katerimi so šli skupaj centrum in ljudska bavarska stranka, svobodomiselnost. Razlika je bila le v tem, da so one glasovale za kapitaliste in za fašizem, mi pa za delavskega kandidata. Razvoj po volitvah je dokazal, da smo imeli mi prav.

Dalje vprašujete, kakšen uspeh bomo imeli, ako nastopimo samostojno. Na to vprašanje je zelo težak odgovor. V sedanjem vrvenju so oči volilcev uprte le bolj na vsakdanja vprašanja: ali Brüning ali Hitler ali Papen itd., zato ni čudno, da gredo preko važnih duhovnih problemov. Kakor sem že omenil, ideja ne dozori v enem ali dveh dneh, ampak treba trdnega in vztrajnega boja in dela. Kdor oznanja novo življenje, nasprotno s sedanjim, mora biti potrpežljiv in verovati: In mi verujemo!

gostimo z jedjo in pijačo. Dajati jim moramo predvsem pošteno in pravično plačilo. Z njimi in njihovimi družinami moramo ravnati prav po krščansko. Ako bi danes z viničarji, hlapeci in z delavci povsod pravično ravnali, bi si mogli brezdvomno svoje, sedaj obupno in tako rekoč robinzonsko življenje nadomestiti s človeka dostojnim, kar jim kot delavcem po vsej pravici tudi pripada. Tako delo krščanskih delodajalcev bi bilo v največjo čast božjo. Spomnim se Haložanov. Zakaj so tako revni? Zato, ker je pretežni del Halož ena sama vinogradniška kolonija, lastnina samih bogatejših meščanov in kmetov od blizu in od daleč, od vseh vetrov. Viničarji s svojimi rodbinami, ki se rode na tej zemlji, ki jo obdelujejo vse svoje življenje, pa nimajo in si ne morejo spraviti vsaj toliko, da bi glavo položili na svoje.

Zatorej krščanski vinogradniki, kmetje in delodajalci, če ste krščanski, dajte svojim poslom in delavcem tudi njihove

pravice in pošten zaslužek! To iz prave krščanske ljubezni do bližnjega. »Cesar nečete, da kdo vam stori, ne storite vi drugim« pravi Gospod. Ako tedaj pri današnjem zaslužku, ki ga svojim viničarjem dajete in ki ga še vedno bolj odtegujete, vi sami ne bi mogli izhajati, vedite da tudi delavec ne more. Če bi vas priganjali, prezirali, odrekli pravico do eksistence, zadrževali zaslužek golih rok nemarno in spekulacijsko, bi vi sami smatrali to kat vnebovpijočo krivico. Tedaj razumite, da tudi vsak posej, vsak delavec, čuti to ravnatoko. Saj je tudi on človek, je vaš bližnji in nosi podobno božjo, kakor vsakdo drugi. Ravno ljubezen do bližnjega je Gospod določil kot največjo zapoved. Torej, če ravno istemu, največjemu zaukazovalcu, ki je sam največja Pravica in Ljubezen, postavljate v čast znamenja ob cestah in v vaseh, če mu zidate cerkvice in kapelice, kupujete zvonove, iz časti Njemu hodite k službi božji, romate na božja pota, celo v Rim, v Lurd itd. za vse izdatke te svoje pobožnosti pa največkrat potem prikrajšujete ravno vaše delavce, da morajo vprav oni to utrpeti in tako rekoč pristradati, kar vi storite in pravite, da dajete v čast božjo, tedaj vedite, da je tako češčenje Boga ničevno, je navadna farizejska hinavščina, da s tem pravega Kristusa samo zametujete in ga vedno znova bičate, s trnjem kronate in nazaj pod težki križ udarjate. Delate isto, kakor poganski in židovski kapitalizem, poznate samo sebe, pa se trkate, da ste kristjani. Kristusa poznate in ga priznavate le tako daleč, če to ne škoduje vaši sebičnosti, vašemu profitu, vidite ga le na mrtvih kipih in znamenjih, da vas pa vsak dan in vsak čas gleda Kristus iz živih obrazov vaših delavcev, tukaj pa ga nečete videti in mu hrbet obračate.

Tako ste vsi taki krščanski delodajalci ustvaritelji in zagovorniki današ-

njega kapitalističnega ubojstva nad tolikimi množicami brezposelnih, tako še vnaprej ustvarjate križ neznosnih razmer, križ brezposelnosti, krivice in modernega oduševanja, pod katerim ječi, pada in umira iz dneva v dan delavec, — Kristus, — po njem vaš brat in bližnjik. Vi sami pa se v farizejski molitvi kažete kot častilci Njega, se hočete s ceremonijami in pompom zahvaljevati zato, da še ne trpite pomanjkanja, da še morete naprej spekulirati in si grabiti dobičkov. Kolika je tedaj še danes razlika med božjim naukom in praktičnim življenjem ljudi kristjanov, kolika je razlika med božjim znamenjem na gori in proletarskimi množicami pod njim v življenju, katerih simbol in regulator gospodarskega in socialnega reda bi ravno moralo biti to znamenje!

Vsadi ti bo treba božja znamenja v srca ljudi. Kot glas zvona iz prenovljene kapelice, tako čista bodi ljubezen do bližnjega. Vsakemu svoje! Pravico povsod! Nikomur zla! Delavci kakor gospodarji se moramo čutiti in upoštevati kot enakovredne člane velike naše družine — občestva vseh kristjanov. Ne smelo bi tedaj biti med nami ne izkoriščevalca, ne izkoriščanega, ne bogatinov in ne radi njih izmozganih delavcev. Udobnost in dobiček ne smeta biti tam, kjer je radi tega oškodovan naš bližnji. Prav tedaj bo v resnici zavladala vsa veličina Njega, po vseh naših poljih in vinogrdih, po tovarnah in delavniceh — prav povsod. Vprašanje obstoji samo v tem. Kdaj se bodo ravno krščanski delodajalci odločili, da bodo odmerjali in dajali zaslužek in pravice svojim poslom in delavcem, ne več po strogih »gospodarskih in rentabilnih« vidikih, marveč samo po vesti svojega krščanskega prepričanja? Kdo se bo prvi odločil za to in bo tako hitel postavljati živo znamenje pravice in ljubezni — kot resnično božje znamenje, vprav še prej, kakor bodo zadoneli udarci — dvanaajste ure?

Bodočnost zadružništva in sodobna gospodarska kriza

Zastopnik 400 milijonskega indijskega naroda, Gandi, je izjavil v Londonu novinarjem, da je najsiromašnejši Američan bogataš v primeri s povprečno situiranim indijcem. In teh je seveda najmanj 95 odstotkov.

V času torej, ko v Braziliji uničujejo milijone kg kave, ko leži istotako milijone kg vskladiščenega žita in vseh drugih vrst blaga, umirajo in izumirajo cele plasti naroda v kljub vsej skromnosti in najmanjšim eksistenčnim minimom. In vse to radi skrajno nezdrave razdeljevalne politike. Jasno pa se vidi iz navedenega tudi, da je narod z najvišjo srčno kulturo postal direktni ali indirektni plen današnje »visoke« civilizacije.

Nezdrava razdeljevalna politika in le prevelik pohlep po ogromnih dobičkih so mamonizirali ves civilizirani svet z Ameriko na čelu, ki je tudi med prvimi državami prišla kljub velikemu bogastvu v zelo ostro krizo. Seveda razne dobrine, ki so za vse ljudi, so postale last manjšine, ki sedaj po mili volji diktira cene itd. Naravno je seveda, da je v deželah, kjer gotovi gačajo v blagostanju, drugi seveda pa obratno ginejo v siromaštvu, taka razlika še večja. Kajti čim bolj so razmere urejene, tem manjša je diferenca med bogastvom in siromaštvom. Vzgoja in izobrazba preoblikujeta zemeljsko oblo in vse njene prebivalce. In ravno napačna vzgoja narodov, predvsem novega sveta, ki je hotel zagospodovati nad vsem ostalim svetom, je tisti faktor, ki ni dal prave gospodarske in socialne dušne hrane, ker sloni vsa njegova doktrina na golem egoistično-materijalističnem naziranju. Od vseh strani se glase

obupni klici in intervencije pri društvu narodov, da se poživi mednarodna trgovina, ki naj spravi med konzum nagrmadene zaloge agrarnih in industrijskih fabrikatov.

Res je, da je bilo takoj po vojni veliko povpraševanje po blagu. To pa je trajalo le nekaj časa, dokler ni bilo zadoščeno konzumentu. S tem hipom so pričele engros zapirati nič več rentabilne tovarne in armade brezposelnih so stalno rastle in kupna moč konzumenta je rapidno padala. Previsok nezdrav kredit namreč, ki je kot črv v zdravem cvetu, je primoral podjetnike, da so dotlej visoko rentabilna podjetja ukinjali. Kar pa je industrije ostalo, je pričela z velikopotezno racionalizacijo, krčenjem režijskih stroškov na minimum. Te operacije so zadele v živo v prvi vrsti delovno ljudstvo, ki je bilo ponovno prikrajšano. Sledilo je vseobče primanjkanje denarja. In v tej neznosni gospodarski depresiji je pričelo nomadsko premikanje brezdomovinskega internacionalnega kapitala. Odtuji tev denarja od podjetij je ustvarilo nelikvidnost podjetij in zvečalo krizo. Ravno tukaj se pa kaže vsa nemoč gospodarskih in družabnih nosilcev. Moral bi biti forum, ki bi nastopil z drakonskimi naredbami in z internacionalnim zakonom prepreči to beganje kapitala, ki je prepogosto, odnosno največ v zvezi s spekulacijo ali pa z izropavanjem javnih blagajn. Radi tega je nezaupanje v polnem razmahu.

Kak nered lahko ustvari in ustvarja tako izmikanje denarja od rednega poslovanja, nam služi za primer Nemčija.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Lesno delavstvo.

Jurkloster. V »Delavski Pravici« stalno beremo o krivicah, ki se godijo delavstvu v posameznih krajih. Iz našega kraja se dosedaj ni mnogo čulo, čeravno so delovne razmere pri nas v marsičem mnogo slabše kot drugod. V tovarni za lesne izdelke veleindustrijalca in veleposestnika Falta vladajo pravcati suženjske razmere. Delavci prejmemo, reci in piši 2.25 do 3 Din na uro plače. Delavke pa 1.50 Din na uro. Po odbitku prispevkov za socialno zavarovanje in davek od zaslužka ostane družinskemu očetu pri polnem osemurnem delu 22 Din na dan, s čimer naj preživlja svojo družino, kakor ve in zna. Ženske zaslužijo le 12 Din na dan pri osemurnem delavniku. V zadnjem času je tovarna skrčila obratovanje na pet ur na dan. S tem se je gorenji zaslužek skrčil skoraj za polovico. Torej, družinski oče zaslužijo 11 do 12 Din na dan, ženske delavke, med katerimi so tudi take, ki podpirajo starše, pa 7.50 Din na dan. Najhuje pri vsem tem je pa še to, da podjetnik ne skrbi, da bi delavstvo vsaj ta skromni zaslužek prejelo ob pravem času. V soboto 30. julija je tovarna izplačala delavcem največ do 200 Din, delavkam pa samo po 50 Din predujma in mislite si: za cel mesec.

Ni dovolj, da nas podjetnik biča z malenkostnimi plačami, ampak nam niti tega ne da. Upravičeni smo vprašati, kje je denar za prodano blago, ki ga delavstvo izdelava in pri tem trpi pomanjkanje? Mar gospodje mislijo, da delavstvo ne ve, da se šestokrat razmetava denar za stvari, ki niso neobhodno potrebne, za izplačilo zaslužkov pa denarja ni. Naši gospodje imajo vedno dosti izgovorov, kadar delavstvo zahteva svoje.

Vemo, da danes niso baš ugodne gospodarske razmere in da imajo tudi podjetja gotove težkoče, s katerimi je treba računati. Vendar pa delodajalci niso upravičeni, da vso težo gospodarske krize prevale na rame oboževanemu delavstvu, ker se tudi v času dobre konjunktore, ki jim je donajala ogromne milijonske profite, niso ozirali na delavstvo in mu dali možnost za primerno in pošteno eksistenco. V posesti našega delodajalca se nahajajo ogromni gozdovi, kateri ne bodo nikdar izčrpani. Poleg tega poseduje naš delodajalec obsežna zemljišča. Ne bomo na tem mestu razpravljali, kako in na kakšen način more priti v last posameznikov tako ogromno bogastvo, pač pa lahko rečemo, da so v veliki večini temu pripomogli ravno delavski žulji. In kljub temu moramo delavci in naše družine trpeti sedaj strašno pomanjkanje. Če podjetje danes v resnici nima potrebnih naročil za

V dobi, ko je Nemčija zahtevala črtanje vseh vojnih dolgov, so njeni kapitalisti izvozili iz svoje domovine preko 4 milijarde RM v Svico, Ameriko in drugam. Nemčija pač nikoli ni plačala izgubljenih vojne, kot je Anglija ni nikoli izgubila. Sicer je to drugo poglavje, toda direktno pa je Nemčija s tem eksportom denarja povzročila na mah zapiranje tovarn na debelo in nove armade brezposelnih so tu. Tako nekako smo drveli v latentni večletni krizi navzdol, ki pa je narode naučila gospodarsko misliti in nastopila je parola: osamosvojitve, saj je za njo dovolj predpogojev. Toda le redke so države, ki imajo toliko pogojev za lastno gospodarstvo. Zato se ta parola ni obnesla povsem in že se slišijo kliči po živahnejši mednarodni trgovini. Dovolj je kapitala, ki leži v brezplodnih tresorjih, ki bi nudi dovolj možnosti za investicije. Ako bi bila zaposlitev tu, bi zrastle takoj kupna moč.

Kratkoročni dragi krediti in odplačevanje anuitet zahteva torej pozitivitev mednarodnega trgovanja. Da so pa paralelno s temi težavami prišle še druge: dragi kitajski zidovi carin, trusti, karteli in slični izrodki gospodarskih organizacij, je pa že naravno, četudi ne povsem pravno. Prezadolžitve — javna in zasebna, velik porast človeštva, ogromni izdatki za neproduktivne zadeve, vsakakor poveča že omenjeno nezaupanje.

Skupno sem torej naštel momente, ki so v svoji preveliki naprednosti prizadeli le delovno ljudstvo. Najnižji egoistično-materijalistični instinkt po grobem izkoriščanju dobrin je ustvaril gospodarski nered. Toda temu je odpomoči samo v vzajemnem konstruktivnem delu, v ljubezni do bližnjika, v vestnosti in znanju in napredku. Vse to pa je mogoče razviti le v sistematično razvitem zadržanosti in tako odstraniti ali vsaj omiliti neznosni boj za eksistenčni obstanek in gospodarsko okrepitev malega človeka. Nekaj misli o saniranju bolnih gospodarskih prilik pa v prihodnjem članku.

polno obratovanje, in tudi ne možnosti, da bi nam sedanje mizerne plače nekoliko zboljšalo, še ne upravičuje podjetje, da krajsa delavstvu že itak malenkostni zaslužek. Naj se g. Falta ozre na čase, ko je delavstvo skoraj noč in dan garalo za skromno skorjico kruha in s tem nakopičilo ogromno bogastvo, samo pa popolnoma oboževalo.

Pa tudi delavci si moramo samim sebi pripisati precej krivde, da se z nami tako postopa. Predvsem grešimo s tem, ker se ne zavedamo prave delavske skupnosti in se navadno brigamo za stvari, ki so nam le v škodo (medtem ko se za stvari, ki bi nam mogle donajati korist, ne brigamo).

To nam dokazuje zlasti nedeljski sestanek, na katerem smo razpravljali o naših težnjah in krivicah. Žalibog smo videli, da večina naših sotrpinov ni smatralo za potrebno, da bi prišli na sestanek in izpovedali svoje gorje. Morali bi slišati izvajanja zastopnika Jugoslov. strokovne zveze, da bi vsaj dobili nekoliko pojma o potrebi delavske zavesti in skupnosti v borbi za človeka vredno življenje. Razumljivo je tedaj, če delodajalec tako postopa z nami, ker prav dobro ve, da ima pred seboj ljudi, katere lahko biča kolikor hoče, ker nismo sposobni ustvariti močne in enotne obrambe in nas je strah in sram postaviti se v bran za naše pravice.

Zato vam kličemo, tovariši sodelavci, da je sedaj napočil prav zadnji čas, da to svojo napako odstranimo in stopimo na pot skupnosti, medsebojne vzajemnosti, kakor nas uči organizacija in kar nam velevajo tudi razmere same, ki jih občutimo vsak dan huje na lastni koži.

Rudarji

Huda jama. Prihodnji sestanek Strokovne skupine rudarjev bo 14. avgusta v Laškem in se torej spremeni tako, da je namesto prve, drugo nedeljo v mesecu.

Dne 30. julija sta tovariša Ferjuc Anton in Stritar Leopold padla v jami po joku 15 metrov globoko. Toda v nesreči sta imela vendar srečo, tako da nista dobila hudih poškodb. Po zdravnikovem pregledu sta bila izročena domači oskrbi.

Kovinarji

JAVEN SHOD VSEGA DELAVSTVA KID NA JESENICAH

V četrtek, dne 28. julija se je v sporazumu vseh treh strokovnih organizacij vršil v delavskem domu javen shod vsega delavstva, zaposlenega pri KID na Jesenicah in Javorniku. Na shodu so poročali o položaju delavstva in o pogonjanjih s KID. Izglašovan je bil tudi predlog, da skličejo vsi obratni zaupniki obratne sestanke separatno, na katerih naj se poimensko izjavi delavstvo za ali proti skrajšanemu delavniku v korist še ne zaposlenih tovarišev. Resolucije, ki so bile sprejete na javnem shodu skupin kovinarjev JSZ Jesenice - Javornik dne 24. julija so bile soglešno sprejete tudi na tem shodu. Resolucije se glase:

1. V najkrajšem času naj se v okviru zakona o zavarovanju delavstva izvede starostno zavarovanje vsega delavstva kraljevine Jugoslavije. Bolniško in nezgodno zavarovanje bi se s tem v ogromni meri razbremenilo. V sedanjem stanju, ko delavstvo nima pokojnine, se posebno starejši delavci

zatekajo pod okrilje bolniškega in nezgodnega zavarovanja, ki ga v kolikor jim nudi možnost, izrabijo.

2. Osemurni delavnik naj se z vso strogotostjo izvaja v vseh panogah industrije. Za nadurno delo naj se vodi ostra kontrola. Dovoljenja za nadurno delo naj se izdajajo samo v izjemnih slučajih.

3. S posebno uredbo ali zakonom naj se onemogočijo dvojni ali celo trojni zaslužki. Nešteto služb je zasedenih po ljudeh, ki imajo visoke pokojnine, mladina pa zamašče nameščenja. Poleg teh sta v službi tudi mož in žena, ali ima eden od teh visoko pokojnino. Možu se mora zagotoviti družinska plača, žena naj pa služi domu in družini.

4. Država, državne ustanove in privatni trgovci naj krijejo v čim večji meri svoje nabave pri domačih podjetjih. Železnice n. pr. nabavljajo material v Franciji in na Poljskem. Delavstvo naše železnic industrije pa je brezposelno in zahteva podpore od države, ki pa seveda nikakor ne odgovarja življenjskim prilikam. Arbitražne pogodbe z drugimi državami naj se, v kolikor ogrožajo zaposlitev našega delavstva, odpovedo, posebno težka železna industrija je pri njih zelo prizadeta. Težka železna industrija ima pri nas vse pogoje, da zadovolji naš železni trg.

5. Maksimira naj se višina zaslužka, to je določi naj se eksistenčni minimum plač, ki pa mora biti tako visok, da omogoča preživljanje delavca in njegove družine. Zaslužki, ki jih prejema za svoje delo delavci, so danes tako minimalni, da je nemožne z njimi živeti človeka vredno življenje.

6. Brezposelnost raste v nedoglednost. Podjetja čestokrat odpuščajo delavce samo zato, da se zmanjša režija. Poročila iz občin zborov industrije in denarnih zavodov kažejo, da se dobički oziroma dividende v nekaterih primerih niso prav nič spremenile. Iz tega sledi, da drži višina čistega dobička delavstva, ki mora zato na ulico.

Ker je dokazano, da brezposelnost ustvarja v veliki meri profit in sistem, ki ni ničesar od svojega v tej krizi doprine in hoče biti neokrnjen, naj se za gotov odstotek čistega dobička delniških družb, bank in industrijskih podjetij odvavi, ki naj se steka kot donos v sklad za brezposelne oziroma za izvršitev javnih del.

Karenčna doba za brezposelno podporo naj se podaljša tako, da prejema delavec podporo najmanj pol leta.

7. Revidira naj se zakon o kartelih, kakor je to zahtevalo tudi Udruženje inženirjev Jugoslavije, ki je zborovalo v Skoplju. Resolucije so bile poslana na ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje, za trgovino in industrijo, na banksko upravo v Ljubljani, Delavski zbornici v Ljubljani, in posebna resolucija še mestni občini Jesenice in Koroska Bela.

Ze štiri mesece je nad 200 naših tovarišev brez dela in zaslužka. Prejemali so podporo od pomožne akcije krajevne brat. skladnice, občine in strok. organizacij. Podpore od strani brat. skladnice bodo v najkrajšem času ukinjene. Občine že delj časa ne izdajajo podpor, tudi strok. organizacije so izčrpale sredstva, ki so jih v to svrhu imele na razpolago. Ako sedaj v času najboljše sezone ni dela, kaj bo šele na zimo.

Zaradi tega pričakujemo, da bodo občine v omiljenje tega položaja storile, kar je v tem času sploh mogoče. Ker gre za življenjski bit njenih občanov, pričakujemo, da bodo na odločilnih mestih zahtevale, naj

se ukrenejo potrebni koraki, da dobi naše delavstvo zopet zaposlitev.

Prepričani, da bosta občini po svojih predstavnikih, kakor doslej, tudi v bodoče posvečali vso pažnjo rešitvi brezposelnosti, ki je najtežje poglavje sedanjega časa.

Jesenice. Dne 28. julija so se vršila pogajanja z g. Westonom v zadevi kurjave, tovarniških stanovanj in še nezaposlenih delavcev. Glede kurjave je izjavil, da že iz principa, kar je podpisano, ne izpreminja, vendar pa ne izključuje morebitnih tozadevnih ugodnosti, in sicer brezobvezno. Glede stanovanj je izjavil, da na prihodno pomlad, ako bo konjunktura ugodna, sezida kakih sto stanovanj. Glede brezposelnih pa je pristal na to, da se izvršijo zamenjave, in sicer tako, da glede kvalifikacije tovarna ne bo trpela. Tozadevno se že zbirajo podatki.

Razno

Celje. Mohorjeva tiskarna in papeževa okrožnica »Quadragesimo anno«. Se ni dolgo tega, ko so nekateri duhovni gospodje očitali krščanskim socialistom, da ne priznavajo oziroma se nočejo jasno izjaviti za papežev okrožnico »Quadragesimo anno«. Seveda bi nekateri najrajši dejali, da kršč. socialistično delavstvo sploh ne spada več h katoličanom. Ti ljudje mislijo, da veljajo papežev okrožnico samo za delavstvo, zanje pa ne in mislijo, da lahko z delavstvom delajo, kar se njim zljubi. Ob priliki letošnjih smarničnih govorov v tukajšnji farni cerkvi smo čuli tudi g. ravnatelja Mohorjeve tiskarne, ko je dejal, da cerkev ne skrbi samo za duhovni kruh, ampak tudi za telesnega. Kot služabnik Kristusove cerkve pa v praksi pokaže baš nasprotno, kar je oznanjal s priznice in kar poperje oznanja v svojih okrožnicah. Mohorjeva tiskarna je v teku dobrega pol leta odpuštila 7 nameščenec, kljub temu, da ima stalno delo in ni navezana na razna večja naročila. Eden izmed odpuščenih ima že 20 let službe. Ali je tako postopanje v duhu papežev okrožnice? Ali hočete, g. ravnatelj, tako kazati ljubezen do bližnjega? Ali je potem čudno, če delavstvo vidi v katoliškem duhovniku samo prijatelja kapitalizma?

Značilno je, da ostale tiskarne v Celju še niso odpuštile nobenega svojih nameščenec kljub temu, da so bolj navezane na naročila kot Mohorjeva, in ki imajo manj dela. Seveda, katoliško podjetje naj zopet da zgled ostalim, kako je treba reševati brezposelnost.

IZ NEORGANIZIRANIH RAIONOV

Fram. Tovariš urednik! Misliš mogoče, da spimo, ker so pred durmi pasji dnevi. Pa ni tako. Bdimo noč in dan, ker imamo točno posla čez glavo. Pa bo kdo rekel: Toliko ljudi brez posla, a v Framu pa posla čez glavo. In res je tako. Niti nimamo časa oglašiti v »Dev. Pravici«, da bi to nesramnost ožigosali. Resnici na ljubo pa moramo povedati, da se v mariborski okolici, osobito po mlinih dela 36 ur skupaj, zatem pa redno počiva le 12 ur čez noč. Pa to ni vse. Sedaj vlada tudi suša, ki jo predvsem čuti delavstvo po mlinih. Manjka vode. Na račun tega delajo zlorabe. Pri nas teče skozi vas manjši potok in še ta se naenkrat razdeli v dva potoka. Kmetje v bližini pa spuščajo vodo na svoje travnike, čes, da je suša in da imajo od oblasti za to pravico. Mi pa smatramo, da je ta pravica pristranska, ker se je ne morejo poslužiti vsi kmetje, ki imajo

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Delali so v treh skupinah in spali tudi v treh skupinah, tako da se postelje niso nikdar shladile. Ko je Jed jutraj začel delo, so se vprav vračali ljudje tako imenovane »pokopališčne skupine« spat; v rani jutranji svetlobi so bili kot strahovi. Ko so se prebudili, so posedali po hiši in pripovedovali zgodbe o nesrečah po premogovnikih in bakrenih rudnikih, pri plavžih in po drugih velikih podjetjih tega goratega kraja. »Samo delavec ne!« je velevalo življenje Jedu Rasherju.

Liza je upala, da bo vzgojila iz njega pridigarja; sčasoma je pa zapazila, da fantu manjka pobožne vneme in, kar je bilo še slabše, da ni govornik. Potem je zabrenkala na struno »profesor«, zakaj to je bil najuglednejši poklic mestu. Jed pa je bral v listih, kako plačo dobivajo profesorji in njegove misli so takoj krenile na drugo življenjsko pot. Mesto, iz katerega je v Zionu teklen denar, je bila banka. In Jed je sklenil, da bo postal nekaj takega kot Mr. Crumbak. Začel je natančno opazovati tega moža, ki je v nedeljo hodil v cerkev vedno le v črni suknji in je nosil starinsko, skrbno gojeno belo kozjo brado. Mr. Crumbak je bil visokorasel in se je držal vedno pokoncu in častljivo. Jed je tudi krepko rasel in ni točno vedel, zakaj naj bi se tudi njemu ne posrečilo, da bi se zdel ljudem častljiv — če se bo le kdaj prikopal čez šolo postreznika, v kateri se je moril zdaj! Užil se je molčati in puščati besedo drugim ljudem; pri tem človek izve takole marsikaj, kar lahko nese s seboj domov, premisli in morebiti celo zase uporabi.

Ker je bil »najbrihtnejši« fant v šoli, je dobil v uredništvu krajevnega lista, pri »Staru« nočno delo. S tem se je začelo važno razdobje v njegovem življenju. Kajti zdaj je izvedel stvari iz mestnega življenja, ki bi jih ne bil

mogel ujeti ne v šoli ne v metodistovski cerkvi. Izdajatelj in založnik lista je bil zelo častljiv gospod T. Jerryman Andrews, v krogu tistih, ki so zahajali v uredništvo poznan kot Jerry. Jerry, sheriff v p., močan činitelj v mestnem političnem življenju, je vedel, kaj se godi v okrožju. Imel je navado, da je vse to pripovedoval dalje, pri čemer se je režal z vsem tolstim obrazom. »He, Jake, povej nam, kako je bilo, ko so ti bili reformerji za hrbotom in si zažgal grofijski arhiv!« Potem je Jakea sunil pod rebra in rekel: »Le pogledjte! Sam ga je.«

Jerry si je bil zelo na roke z ravnateljki Rocky-Mountainke sladkorne družbe in Jed se je naučil spet nekaj novega: da je to veliko podjetje dajalo denar za volilni boj in je potem, ko so se približale volitve, določalo kandidate in sestavljalo liste. Natančno je vedel, kdo bo izbran in kake usluge je vsak kandidat obljubil družbi. Zdej je tudi zapazil, na kak način so izdajatelji nekaterih malomestnih listov služili svoje denarce. Na primer: bila so v uredništvu različna mnenja o kakem članku za volivno borbo — podrobnosti Jed sicer ni mogel izvedeti — a kar na lepem je videl, kako je »Star« napovedal nenadno življenjepisno sliko, ki se bo bavila s političnim agentom sladkorne družbe za to ozemlje. Ta pripoved — tako je pisal list — bo v vseh posameznostih resnična. Tudi ni manjkala namig, da bo v članku omenjeno razmerje dotičnega gospoda do soproje nekega uglednega meščana.

Dan po tej napovedi je Jed slučajno prišel v pisarno svojega ravnatelja. Ta je vprav telefoniral nekemu družbenemu uslužbencu; po končanem razgovoru se je Jerry zleknil po svojem rotljivem stolu in smeh ga je dušil. Obljubljenega agentovega življenjepisa ne bodo nikdar pisali; na njegovo mesto bo stopil celostranski oglas, ki bo za tedensko ceno štiri sto dolarjev izhajal šest tednov zaporedoma! A seveda, oglašil! Zgovorni in od plemenitosti se cedeči oglašil, ki so pridelovalcem pese naznanjali, kako vneto skrbi in dela velika družba za njihovo koristi in da je prava podlaga ameriške prosperitete le v tesnem sodelovanju posameznih, med sabo odvisnih gospodarskih udov!

ob potokih svoje travnike. Vrhutega se iz nižje ležečih vasi kmetje pritožujejo — in to upravičeno — da nimajo vode niti za napajanje živine, ker so potoki suhi, in sicer samo radi tega, ker prej kmetje spravijo vso vodo na svoje travnike.

Pa to še ni vse. Na mestu, kjer se v Framu deli voda na dva potoka, se še dogajajo druga, naravnost nasilna in za splošno škodljiva dejanja. Kmetje, ki imajo travnike ob strugi levega potoka, hodijo v temnih nočnih urah nedovoljeno zapirati vodo na desno strugo. Zgodi se, da mlinski delavec, ki vrši težko nočno službo, to

kmalu čuti, ker mu neha obrat. Rad ali nerad mora iti gledat, s seboj pa mora vzeti zvestega čuvaja, da mu služi za sigurno telesno stražo v črni noči.

Opozoril bi rad s tem višjo oko postavil, kakor tudi vse zavarovalne družbe zoper požar, da naj napravijo temu neznanemu stanju enkrat za vselej konec. — Osebito na te nedostatke opozarjamo vse zavarovalnice zoper požar, ker, ako izbruhne kje v nižje ležečih vaseh požar, nimajo gasilna društva s čim gasiti in zato niso v stanu ognja omejiti, še manj pa udušiti.

Mlinski delavec.

Doma in po svetu

Enoletni moratorij za dolgove v Franciji je izposloval finančni minister dr. Djordjevič pretekli teden v Parizu. Sprejel ga je predsednik vlade Herriot, razgovoru pa je prisostvoval finančni minister Francije. Odlok plačil se nanaša na čas od 15. oktobra t. l. do 15. oktobra prihodnjega leta. S tem bo začasno prihranjena vsota 630 milijonov Din in tako prihranjene dragocene devize.

Občinske volitve napoveduje minister Demetrovič. Po njegovi izjavi se bodo vršile že jeseni.

Za zagrebškega župana je bil imenovan dr. Urbek.

Kralj Aleksander, kraljica in princi so na Bledu na letovanju.

Dne 2. avgusta 1932 ob 7.30 zjutraj je umrl prelat dr. Seipl, znani voditelj krščanske socialne stranke v Avstriji.

V Nemčiji so bile v nedeljo volitve parlamenta. Hitler je znova močno narastel, zelo so napredovali tudi komunisti, katoliški centum in bavarska ljudska stranka sta obdržala dosedanje število glasov in lahko narasla. Nazadovani pa so znatno socialni demokrati in nacionalci. Dobili so: Narodni socialisti (Hitler): 13.73 milijona glasov (230 posl.), socialni demokrati 7.95 (milij. glasov (133 posl.), komunisti 5.28 milij. glasov (89 poslancev), centum 4.58 milij. glasov (76 posl.), bavarska ljudska stranka 1.20 milijona glasov (23 posl.), nemška narodna stranka 2.17 milij. glasov (37 posl.), — ostalo pa manjše stranke, tako da bo šel novi državni zbor 607 poslancev. — Izid volitev je pogodi vladi, ki bo dala nekatera ministrstva nar. socialistom, katol. stranki pa hoče pridobiti z ugodnostmi v šolskem vprašanju. Tako na-

merava imeti za večja vprašanja večino državnega zbora.

Odnosaji med Nemčijo in Francijo so se zadnje dni močno zaostri. Vojni minister Schleicher, dejanski vladar današnje Nemčije, je imel v radiu govor, v katerem je zahteval popolno svobodo Nemčije v vseh ozirih, tudi glede oboževanja. Zraven pa je ostro napadel francoski militarizem. Podobne izjave je dal tudi kancelar von Papen. — Istočasno pa je Nemčija pristopila k znanimu dogovoru med Anglijo in Francijo glede reparacij in vojnih dolgov, s katerim si države pogodbenice obljublajo, da ne bodo v teh vprašanjih nič ukrenile, ne da bi preje vprašale za mišljenje sopogodbenic. Nemčija tedaj prav kot pod Brüningom vodi dvojno politiko.

Militarizem zahteva vedno nove človeške žrtve. Neprestano se dogajajo katastrofe, ki zahtevajo desetine človeških življenj. Prejšnji teden se je potopila blizu nemškega vojnega pristanišča Kiel la šolska jadrnica. Nenaadno jo je zagrabil vihar in jo s celim razredom kadetov bliskovito pogнал v morske gladine. Koliko nesrečnih očetov, mater, sestra in celih družin?!

S poljsko-rusko pogodbo so v Franciji in Romuniji zelo nezadovoljni. Poljsko časopisje pa jo viharno pozdravlja in zahteva, da se prav kmalu sklene tudi trgovinska pogodba.

Italijanski fašizem pripravlja agrarno reformo. Če pa bo iz teh priprav kaj zraslo je vprašanje.

Angleški predilničarji so se zoperstavili podjetnikom, ki jim hočejo znižati plače. Stavka že 30.000 predilničarjev. Bojijo se, da se bo stavka še razširila.

30 let češkoslovenskega odborovega združenja křestansko-socialnega

Dne 12. julija 1932 je minilo 30 let, kar je bila na Velehradu ustanovljena čl. kršč. soc. delavska strokovna organizacija. Oficialni naslov ob ustanovitvi je bil: »Vseodborovó združenje delavných tříd lidu na Moravě a v Šlezku«. (Vestrokovno združenje delovnega ljudstva na Moravskem in v Šleziji).

Prvi predlog za ustanovitev krščanske delavske strokovne organizacije je padel na seji 1. marca 1902 v Zábřehu

na Moravskem. Delovati pa je pričela organizacija dne 1. novembra 1902. Pred ustanovitvijo strokovne delavske organizacije so se v raznih krajih ustanovljala delavska društva, v katerih se je obravnavalo socialno vprašanje.

Katoliško delavstvo se je zbralo na zborovanju v Lytomýšlu na Češkem v dneih 8. in 9. septembra 1894. Na tem zborovanju je bilo navzočih 62 zastopnikov iz Češke, 45 iz Moravske, 1 iz Šle-

zije in 2 iz Nižje Avstrije. Na tem zborovanju, ki je bilo tudi zborovanje kršč. soc. stranke, je bil sprejet program, v katerem poudarjajo svoje stališče do vere, družbe, narodnosti. Dalje je bila sprejeta resolucija glede delovnega časa (8 urnik), mezd, zavarovanja, bratovskih skladnic in splošne volilne pravice.

Organizacija je proglasila za svoje glasilo sledeče liste: »Dělnické noviny« v Pragi, »Dělník a Obrana práce« v Brnu in »Zájím dělnictva« v Mor. Ostravi.

Zborovanje katoliškega delavstva v Lytomýšlu je bila posledica znamenite enciklike papeža Leona XIII., katera je bila izdana tri leta prej t. j. l. 1891 in je bila mogočna opora katol. delavstvu vseh narodov in vseh držav.

Katoliško delavstvo je imelo od zborovanja v Lytomýšlu leta 1894 pa skozi do l. 1918 svojo lastno kršč. soc. stranko,

ki je skupno s strokovnimi organizacijami delovala za uresničenje okrožnice pap. Leona XIII. Po prevratu je stranka prenehala oz. se je združila s Šramekom. Praksa pa je pokazala, da to ni prav in je bila l. 1929 kršč. soc. stranka obnovljena in od takrat deluje samostojno.

Čsl. kršč. soc. delavstvo bo praznovalo svoj 30-letni jubilej od 13. do 15. avgusta z velikimi proslavami in zborovanji v Brnu, kjer se vrši obenem tudi proslava 20-letnice ene najbolj agilnih zvez: Zveze kršč. soc. železničarjev. Nastopi tudi kršč. soc. delavska mladina »Čsl. Junactvo«, ki pozivlja svoje klube za te dneve v Brno. Strokovna organizacija (centrala) bo ob tej priliki blagoslovila tudi svoj prapor.

Tega znamenitega slavlja naših bratskih tovarišev v Češkoslovaški se veselimo tudi mi.

Kakšne so plače v posameznih državah

Plače delavcev v težki železni industriji v začetku leta 1930 so znašale v odstotkih dolarja:

Izučeni	Priučeni			Neizučeni
	Str. ključ.	Režakar	Skoblar	
Amsterdam	32.4	29.2	29.2	24.4
Belgija	18.5	17.8	17.8	12.8
Berlin	28.6	25.0	25.0	20.0
Budimpešta	12.6	13.5	13.5	10.1
Duisburg	25.5	23.6	24.9	17.8
Katovice	16.3	13.3	13.3	10.7
Luksemburg	17.4	14.2	14.2	14.2
Pariz	29.4	29.7	29.7	19.2
Lille	20.8	19.3	19.3	16.4
Strasbourg	17.6	16.1	15.7	13.7
Mühlhausen	15.7	11.8	11.8	11.8
Sarško ozemlje	22.7	20.5	20.1	14.9
Dunaj	18.0	16.0	16.0	13.0
Cürich	33.8	31.3	31.3	24.2
Jugoslavija	13.7	12.9	12.9	9.4

V najkrajšem času nam bo mogoče priobiti slično tabelo za plače v letu 1932.

Tabela dovolj nazorno dokazuje, da

Koliko smo uvozili železnih izdelkov?

a) V zadnjih dveh letih: nepredelano železo l. 1930 57.900 ton za 120.9 milij. Din; l. 1931. 39.600 ton za 75.5 milij. Din; pločevina l. 1930. 30.000 ton za 104.4 milijonov Din, l. 1931. 24.000 ton za 76.5 milij. Din; cevi 10.500 ton za 60,3 milij. Din, l. 1931. 8.700 ton za 50,5 milij. Din; razni železni predmeti l. 1930. 31.500 ton za 342 milij. Din, l. 1931. 41.800 ton za 266.7 milij. Din.

V tem uvozu so vračunjene tudi reparacije, ki so znašale za navedeni material v zadnjih dveh letih, in sicer za l. 1930. 286.2 milij. Din, za l. 1931. pa samo še 121.5 milij. Din. Tedaj bi znašal stvarni uvoz brez reparacij za navedeni material v l. 1930. 341.4 milij. Din, v l. 1931. pa 347.7 milij. Din. Uvoz je tedaj brez reparacij v l. 1931. še nekoliko porastel.

Na račun reparacij pa smo prejeli v l. 1930. železnih izdelkov, strojev in električnega materiala za 42.7 milij. RM, t. j. v dinarjih 576.450.000, v l. 1931. pa samo še za 15 milij. RM, t. j. 202.500.000 dinarjev. V drugi polovici 1931 nismo prejeli na račun reparacij ničesar več, ker so bile ustavljene.

b) V letošnjih petih mesecih je slika našega uvoza navedenih železnih fabrikatov sledeča (reparacij ni več): Nepredelano železo (vse v milijonih Din) jan. 3.1, febr. 3.9, marc 4.6, april 3.3, maj 3.3; pločevina jan. 3.0, febr. 2.0, marc 1.8, april 1.7, maj 2.25; cevi jan., febr., marca nič, april 2.05, maj 3.55; tračnice in žel. material jan., febr. in marc nič, april 10.9, maj 2.3; razni pop. izdel. žel. predmeti jan. 10.8, febr. 9.4, marc 10.8, april 12.1, maj 12.1; skupaj jan. 16.9, febr. 15.3, marc 17.2, april 30.05, maj 23.50.

Skupni uvoz železa in železnih izdelkov zadnjih petih mesecev znaša tedaj 100.95 milijonov dinarjev.

† Ivan Bregant.

V preteklem tednu je nenadoma radi težke bolezni umrl delovodja strojnih tovarn v Ljubljani Ivan Bregant. Pokojni je bil pred leti, ko je bil še zaposlen pri KID na Jesenicah, delaven član »Strokovne skupine kovinarjev JSZ«. Tudi pozneje, ko je bil že v Ljubljani, se je zanimal za delo in razvoj našega gibanja. Naj mu bo zemlja lahka. Družini in ostalim pa naše iskreno sožalje.

Kje je doslednost?

V delavskem zavarovanju so bile letos imenovane samouprave. Pri SUORU v Zagrebu so dobile marksistične strokovne organizacije 18 mandatov, ostalih 12 mandatov so dobili narodni socialisti. V ljubljanskem OUZD so dobili marksisti le manjšinsko zastopstvo. Marksistični veliki sindikalni svet je odobril imenovanje delegatov v SUOR, glede odobritve delegatov v OUZD pa je prepustil odločitev oblastnim organom. Strokovna komisija je v Ljubljani sklenila, da se njena reprezentanta ne bosta udeleževala dela v ravnateljstvu. Vprašamo: Kje je doslednost? V isti stvari na enem kraju sodelovanje, na drugem pa opozicija od istih ljudi! Ali ni to nedosledno?

NAROČI BESEDO

To je bilo za Jeda tako pretresljivo odkritje, da ga je bilo sram, da bi o tem pravil Lizi. Ohranil ga je zase, da bi sam premišljal o njem. Zares so na svetu hude stvari in mlad človek, ki gre za tem, da bi si napravil dolarje, mora biti previden, da ne zaide v skušnjavo in ne pripravi sramote svoji sestri! Tu je šlo za največjo vsoto, ki jo je Jed kdaj v svojem življenju videl preiti iz roke v roko. Vznemirjala ga je misel: kaj pa potem, če se izkaže, da so vsi načini za hitro pridobivanje denarja taki in ne drugačni? Recimo, da bi imel na izbiro, naj ali vse življenje gara kot hlapec ali kot sladkorni tramp, ali pa naj denar od koga izsiljuje, kakor je to od časa do časa delal Jerry Andrews — kako bi volil? In kako bi to povedal Lizi?

IV.

Liza je imela zdaj triindvajset let. Življenjska pot je ležala pred njo tako naravnost kot tračnice, ki so tekle čez govejo in čez pesno pokrajino. Bila je velika, mršava, resna, vestna in je imela trdne nazore in navade. Sovražila je lenobo, pijanstvo, umazanost, površnost in neke vrste lahkomišelnost. Kadar je srečala katerega od teh grehov, je udarila in zagrmela nanj z glasom kakor sam ljubi Bog. Pobožnost, treznost, kislja pridnost in spodobno vedenje, to so bile čednosti, v katere je verovala. Svoje vzore si je izbirala med uglednimi osebnostmi v cerkvi in šoli in edini ter zadnji smoter njenega življenja je bil, da bi bila kdaj sprejeta v krog teh osebnosti.

Pri Magde, srčkani, je šla vsa zadeva bolj vegasto. Magde se ni izkazala kot žena avtomobilskega kleparja, dobila je dete in ni skrbela za snago ne v stanovanju ne pri otroku. Namesto tega se je prepirala z možem in s taščo. Nekega dne pa je vse skupaj pustila v nemar in izginila. Pustila je le majhno pisemce in v tem pisemcu je stalo, da bi se rada še malce pozabavala, preden se spremeni v staro babo. Pobrisala jo je z nekim plesalcem, ki je bil član popotne gledališke družbe. Magde je pisala, da se bo odzadaj že sama skušala pretolči in da ji dragi domači ne morejo storiti nobene večje usluge kot to, da jo pozabijo.

Jed pa je vsaj nazunaj docela odgovarjal vzorom svoje sestre. Rasel je v tej ozki farmerski občini kot vzoren dečko. Vsako nedeljo je hodil po dvakrat v cerkev, s sednajstimi leti je vodil en razred na nedeljski šoli in radostil s tem srce Mrs. Crumbacka. Nadalje je pri šolskih tekmovanjih dobil dosti knjig in risalnih potrebščin. Hkratu pa mu je začel glodati dušo črv dvoma. Kak smisel in namen naj neki ima vsa ta izobrazba, zgodovina in književnost in Bog ve kaj še vse? Kako naj mu le to v svetu kaj pomaga? Res, zdelo se je, da je to navadna pot, s katero so bili zadovoljni vsi, zato je pač tudi on hodil po njej. A ni se mogel otresti vtisa, da je to vse skupaj le veliko in nepotrebno razmetavanje in zapravljanje moči in da bi moral kdo iztuhtati nov način pouka, pri katerem bi človek med drugim izvedel tudi to, kar bi prav za prav rad vedel.

Odvišna bi bila omemba, da Jed za zunanje strani gimnazijskega življenja ni imel nič časa. Ni igral ne na mandolino, ne na saksofon, tudi polepil svoje sobe z zastavicami in indijanskimi preprogami. Glede sporta se mu je bilo treba spomniti samo na pretekle goveje in pesne dni, pa je takoj začutil, da si je tiste čase privoščil telesnega gibanja dovolj za vse življenje. Delal je pri novem časopisu, torej ni mogel imeti časa za šolski list. Tajne družbe ga niso jemale v poštev in se tudi ni nahajal v zaupnih odnosih z mladimi damami, ki so njihove jamice in nasmeški dobivali pravo veljavo šele v mehkem baržunu in v dragi kožuho. Jed si je izbral najodličnejšo od njih, dekle iz najbogatejše družine v mestu in jo je oboževal štiri leta, ne da bi ona kaj vedela za to. Zdelo se mu je ko pribito, da mora tako žareče bitje prezirati fanta, ki se je nekoč plazil po pesiščih in čigar sestra je vodila obednico za delavce. Mlada dama pa je v resnici gojila globoko spoštovanje do tega mrtvega fanta, ki se je držal vedno zase, ki ni nikogar moledoval za usluge in je brez vidnih naporov odnesel zavidno število nagrad. Jedov sklep, da bi si vzel Mrs. Crumbacka za vzor, je že rodil pričakovane sadove.

130 milijonov

12. julija 1932 se je smrtno pone srečil znani tovarnar za čevlje Tomaz Bata. Padel je iz zrakoplova in dobil tako težke poškodbe, da je umrl. O sistemu, ki ga je Bata ustvaril v svojih obsežnih podjetjih, smo pisali prav izbrpno v našem glasilu. Ze takrat smo poudarili, da obsega ta sistem precej vrtilin, četudi je dosti hib. Sedaj ob njegovi smrti se bo pokazalo, če je bil ta sistem pravilno zgrajen.

Smrt voditelja je že tak pretres, da sega tja do temeljev. Zato ga morejo vzdržati le solidni temelji. Ob smrti Bate se bo pokazalo, ali je bil njegov osebni vpliv tak, da so mu njegovi sodelavci sledili kar slepo, ali pa če so se poglabili v vse njegove ideje in jih tudi prevzeli.

Bata ni bil sicer nikak socialni propagator, vendar pa je bil toliko značaja, da je znal postaviti saj neko mejo med svojim lastnim pozelemjem po premoženju ter med interesi delavstva. Delavstvo je izrabljalo do skrajnosti, zato ga je pa nagradil z za naše sedanje družabne razmere dostojno plačo, z raznimi socialnimi ustanovami in drugimi ugodnostmi.

Bata, saj tako poročajo, ni delal z bančnim denarjem. V podjetjih je imel svoj lasten kapital in kapital delavstva. Delavstvo ima kapitala nad 130 milijonov čehoslovaških kron. Torej ogromno premoženje. Kljub temu pa niso delavci nikak družabniki podjetja, ampak puščajo v podjetju določen procent svoje plače, ki se obrestuje. Njegovo delavstvo bo skoraj gotovo premalo zavedno. Ko bi se zavedalo svoje moči kot delavna in ustvarjajoča sila, zlasti pa še kot velika denarna sila, bi izrabilo ugodni trenutek in zahtevalo pri podjetju sovodstvo in tudi soudeležbo na dobičku.

Delavstvu kot takemu ni prav nič pomagano, če ima še tako ugodne ekstenzije pogoje, če pa ne ustvarja prav nič za novi gospodarski in družabni red. Sicer to še ni ideal, če delavstvo soodločuje pri volitvah in če je soudeleženo na čistem dobičku. Kajti pri takem gospodarstvu ostane kljub temu kot glavni cilj dobiček, ne pa koristi človeštva, vendar je pa en korak naprej. Če bo šlo delavstvo Batovih podjetij po tej poti, potem je 130 milijonov v rešnici delavski kapital, v nasprotnem slučaju bo le eno izmed sredstev za utrditev kapitalističnega gospodarstva.

Tudi v tem pogledu služi Batov sistem za jasen zgled.

To in ono

Hrastnik. Samoumori so bili včasih v naši dolini na dnevnem redu. Dve leti sem smo mogli zaznamenovati izboljšanje. Na binkoštno praznike pa si je vzel življenje hiš. pos. Anton Skobe, pretekli teden pa hlapec g. Bauerheima. V 23. letu starosti je umrl g. Ačkun Polde. Spomladi je bil potrjen k vojakom. Pokopali so ga v ponedeljek. — Hudo se je pri padcu poškodoval brusilec v steklarni Edi Budna. — Preteklo nedeljo smo hoteli na prostem na vrtu g. Al. Logarja igrati igro »D e b o r a h«. Ker ni bilo vreme sigurno, smo preložili igro na 24. t. m.

Laško. V soboto, dne 23. t. m. je na travniku v Rifengozdu kosil posestnik Hriberšek. Njegov brat Hriberšek Leopold pa je za njim grabil. Strela je udarila in oba onesvestila. Medtem, ko se je prvi kmalu zavedel, je drugi oblezal mrtev na travniku. Star je bil 20 let.

Goričane. Podpisani se zahvaljujem delavstvu papirnice Goričane za zbrano vsoto 486 Din ob moji dolgotrajni bolezn. Bog plačaj! — Ribič Franc, Smlednik.

Čevlji PENIK

so najboljši in najcenejši. Posebno delavski čevlji se priporočajo.

Kolodvorska ulica št 35 - Ljubljana

KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE, prej K.T.D
LJUBLJANA
KOPITARJEVA UL. 6/II

Črtnilnica in tvornica poslovnih knjig - Stalna velika zaloga vsakovrstnih saldakonti, štrac, journalov i. dr. lastnega izdelka

Na čigav račun?

Po »Trgovskem listu« z dne 5. julija t. l. posnemamo.

»Na občnem zboru Alpine Montan-Gesellschaft dne 28. junija 1932 so ugotovili, da se je znižal dolg v preteklem letu od 21 milijonov 700 tisoč šilingov na 10,300.000 šilingov (91,200.000 Din). Naročil je bilo za 30% manj kot leta 1930. Eksport je padel za 56%, število zaposlenih delavcev za 33,5%. Kljub temu so pa bile izvedene investicije v znesku 1,200.000 šilingov, kar znaša 9,600.000 Din našega denarja. Čisti dobiček v znesku 4,455.000 šilingov (35 milijonov 640.000 Din) je bil v celoti prenesen na novi račun.

Torej pri 30% manjših naročil je imela tedaj Alpine Montan-Gesellschaft za 35,640.000 Din čistega dobička. Sicer pa so te investicije in plačani dolgovi tudi dobiček. Ta znesek za današnje kritične čase ni baš majhen, saj znaša 91,200.000 Din. K temu dobičku so morali doprinesiti svoj tribut tudi delavci. Saj se je njih stalež zmanjšal za celih 33,5%. Pa govorimo, pišemo in tožimo o težkih časih. Za tiste, ki živijo iz rok v usta že, toda... Slika je povsod enaka.

Nove knjige

Friedrich Torberg: »Učenik Gerber je svršec. Marljiva zagrebška založnica »Mina« je dala znova problematično knjigo na luč (predhodnica je bil Finkov »Gladan same«), ki se globoko zajeda v bravce. Napisal jo je mladi nemški pisatelj Torberg kot strašen protest proti nesodobni šoli. Po-

jav, da se tako pogosto streljajo mladi ljudje na srednjih šolah, je razsvetlil s tem, da je odkril življenje osmošolcev neke berlinske gimnazije. Profesorji so tam brez duše, brez ljubezni, brez spoznanj. Nikomur ni za srca mladih ljudi, suhi uradniki, ki živijo iz knjig, življenja ne vidijo. Nič se ne zavedajo, da so osmošolci že zreli ljudje, ki imajo že zgrajene cilje in ki doživljajo kot profesor sam. Poosebljen zlodej pa je profesor matematike in opisne geometrije, bog Kupfer, sadist. Potegoval se je za razredništvo osme šole le zato, da bi zrušil inteligentnega, malo prezrelega dijaka Gerberja. In užival je le v tem, da so vsi trepetali in klečeplazili pred njim. Kdor ni zlomil hrblja in prenašal mirno njegovih krivic, ta je bil obsojen. Ustvarjal je tako poniglavce, neznačajneže, klečeplazce, ki bodo tudi v življenju drsali po kolenih pred svojimi šefi. Med uporniki je bil Gerber, ki se je tik pred razglasitvijo maturitetne komisije vrgel skozi okno in bil na mestu mrtev. — Knjiga je pisana torej kot krič proti nazadnjaškim sistemom sodobne šole, kjer človek ni človek. To je še dih po starih šolah, kjer so profesorji despotovali nad brezpravno rajo in miso imeli niti pojma, da ima ta raja dušo... —bič.

Pisni esperantski tečaj

Jeseni otvorim dopisovalni esperantski tečaj. Prijavite se na naslov: Golobič Peter, učitelj, Jesenice - Gor. Priložite znamko za odgovor!

Foto Vilman. Jesenice

Vas fotografira ob vsakem času in vremenu. Pavla Vilman - foto, Jesenice, Ruardov trg 5. Cene nizke! Cene nizke!

50 kg medu

prodam iz lastnega čebelojaka. Vilman Kristjan, Jesenice, Jadranska 3

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3

je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji.

Ima vlog nad 430,000.000 Din.

Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo.

Za male trgovce in obrtnike obstoji posebno kreditno društvo, za pupilne naložbe pa sodni depozitni oddelek. Za varčevanje mladine izdaja domače hranilnike, za pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice.

Telefon šte. 2016 in 2616.

Poštni ček. rač. št. 10.533.

Uradne ure za stranke so od 8 do 12 in pol.

Idejni razvoj nemške krščanske strokovne organizacije

(Konec.)

Poziv na kongres v Mainzu je sprejelo vse delavstvo Nemčije z velikim navdušenjem. Saj je kongres imel nalogo prvič zbrati zastopnike vsega nemškega krščanskega strokovnega gibanja. Delavstvo je bilo še šibko. Tečaji so bili redkost. Izhajalo je le nekaj majhnih listov. Močno oporo je dobilo gibanje le v 1. 4. 1899. ustanovljenem »Zapadno-nemškem delavskem listu«. Kongres je imel nalogo zamašiti vse vrzeli in postaviti strokovno gibanje na solidna tla.

Na kongres so prišli le strokovničarji. Med belimi vranami, ki niso imele za seboj praktičnih izkustev v strokovnem gibanju, je bil Imelen. Ze v začetku je kongres sprejel načelo: **Krščanske strokovne organizacije naj bodo nestranske in naj se ne bavijo s strankarsko političnimi vprašanji.** Delegete so se odločili za samostojnost in neodvisnost v pretežni večini.

Razlika v mišljenju se je pokazala tudi v debati o časopisu. Imelen je predlagal, da naj bodo v uredništvih ljudje z akademsko izobrazbo. Brust je bil mišljenja, da so naobraženi ljudje potrebni radi poglobitve organizacije, v uredništva pa spadajo le zavedni tovariši iz organizacij. Končno je bila sprejeta tudi od Brusta predlagana resolucija, ki je naglasila, »da so strokovne organizacije interkonfesionalne in nestranske, da se morajo združiti v centrali, katere so njihove praktične naloge in da sloni vse delovanje na priznanju pravic in dolžnosti delavstva in podjetnikov. Kapital in delo sta faktorja, ki sta navezana eden na drugega.

Nemška javnost ni uvidevala važnosti teh odločitev. Delavstvo pa je dobilo polno zadoščenje z izidom kongresa. Nekateri njegovi prijatelji so bili mnenja, da je padla odločitev prehitro češ: Ali bo moglo delavstvo vzdržati interkonfesionalnost? Ali bi ne bilo bolje ustanovljati katoliška in evangeljska strokovna društva? Katero merilo krščanske morale bo uporabljeno: katoliško ali evangeljsko? Ali ni nevarno ustanovljati organizacij, ki naj jih vodijo le delavci in nameščenci? Zakaj naj ne bi imela nekega vpliva na organizacijo tudi Cerkev in duhovščina? Ali se ne bo vse končalo v marksizmu? Delavstvo je šlo molče preko tega sušljenja: S kongresom je padla parola ustanovljati organizacije in po vsej Nemčiji se je pričelo vrvenje, ki je pa kajpada našlo odmev tudi pri socialistih.

Tako se je približal drugi kongres v Frankfurtu, ki ga je pripravljala pravtako Brustova struja. Kongres je ukrepal in sklepal o čisto strokovnih zadevah. Kongres pa je presenetilo društvo »Delavsko varstvo« v Kölnu s sledečo zahtevo:

Zavzame naj se stališče do paritetnih strokovnih organizacij, v katerih so organizirani vsi delavci — tako socialisti kot krščanski. Ali so te organizacije pravi cilj? Ali so krščanske strokovne organizacije le trenutno potrebne in je njihov obstoj odvisen od zadržanja paritetnih organizacij ali pa ne pripada krščanskim le sedanjost, ampak tudi bodočnost?

Povod za to vprašanje je dala brošura, ki je izšla v založbi Zapadno-nemškega delavskega lista, v kateri je bilo na koncu začrtano stališče krščanske strokovne organizacije do socialistične takole: Začasno je izključeno stopljenje obeh strokovnih gibanj. Za cilj pa se more smatrati združenje delavcev v paritetnih organizacijah, v katerih so združeni vsi delavci ene stroke brez ozira na stranke

in svetovna naziranja... samoposebi umevno da na temelju sedaj obstoječega družabnega reda. Kakor hitro se osvobode svobodne (socialdemokratske) organizacije socialdemokratske tendence in se omeje le na gospodarske naloge, mora in more priti do zlitja krščanskih in socialističnih organizacij, ker potem pač odpade to, kar je ločilo. Paritetne organizacije bodo potem pravtako zgrajene kot so danes krščanske, kar se tiče temeljev; razlika bo le v tem, a da bo odpadel priimek krščanski v njihovem imenu, ker jih več ne bo treba razlikovati od socialdemokratičnih.

Bištveno je to stališče gotovo pravilno. Če bi »svobodne organizacije res imele tak značaj, potem ne bi prišlo do ustanovitve krščanskih strokovnih organizacij. Najboljši dokaz za to je postopanje In boj enega voditelja socialističnega kovinarskega voditelja Wiebra, ki je radi socialističnih antikrščanskih tendenc s svojo organizacijo izstopil iz socialistične centrale in dal podlago za krščansko kovinarsko strokovno gibanje. Seveda so pa krščanski strokovničarji točno vedeli, da je tvoritev strokovnih gibanj po svetovnih nazorih škodljivo, ker razkrajja enotno fronto proti skupnemu sovražniku delavstva. Brust in tovariši so spoznali nevarnost, v katero bi organizacija zašla, če bi začela razglabljati te zadeve in so svopili proti temu, da se o zadevi takoj odloči. Debata se je prekinila.

Po kongresu se je s tem pričela debata o nevtralnosti nasproti verstvu. Razvoj je šel tole pot:

Germania, glasilo centra, je prinesla po frankfurtskem kongresu članek, v katerem so se opisovale prednosti versko opredeljenih katoliških strokovnih organizacij in se je pobijala nevtralnost. V septembru 1900. je propagiral na kato-

liškem shodu v Bonu pl. Savigni misel katoliške strokovne organizacije. Kmalu nato pa so izdali pruski škofje in še posebno friburški škof pastirska pisma, v katerih so nastopili v zelo ostri obliki proti krščanskim interkonfesionalnim strokovnim organizacijam.

Strokovno vodstvo krščanskih organizacij je imelo o zadevi nato sejo, kjer je reklo: **Naziv krščanski strok. kršč. organizacijam ni le prazna fraza. Nastop škofov v časopisu ni utemeljen. Mi priznavamo krščanska načela kot osnovne glavne smernice. Stremeti je treba za skupnimi organizacijami. Ker pa je to praktično izključeno, se držimo čvrsto programa mainškega kongresa, po katerem so naše organizacije interkonfesionalne, strankarsko nevtralne in sloneče na krščanskih principih. Pričakujemo, da nas ne bo nihče več oviral pri delu.**

Javnost je občudovala energičen sklep nemške strokovne zveze, katere odborniki so obstojali — izvzemši dva — iz samih katolikov. Škofje niso reagirali, časopisje pa se je postavilo na stran organizacije. Nekateri so želeli, naj se organizacije imenujejo »pozitivno« krščanske. Večina odbora zveze pa je bila mnenja, da je to le doktorsko vprašanje in da bi utegnili imeti za posledico, da bi skušale cerkvene oblasti ponovno intervenirati in si zaslugrati vpliv. Zato je ostalo le pri »krščanskem«. Nastop nemške krščanske strokovne zveze je zbudil tudi socialdemokrate, ki so se zbalj za postojanke. Začeli so naglašati nevtralnost svoje organizacije. V protestantskih krogih je našla jasna beseda organizacije topel odziv. Na 5. zboru krščansko socialne evangelske konference je priporočal dr. Stöcker krščansko strokovno organizacijo. Kmalu so se oklenili evangeljski delavci v večini z zaupanjem krščanske strokovne organizacije.